

en lur viatge, o per dubte de mal temps, o en altra manera, se hauran a levar del lur *staci*, hon que sien, e pus que sien requests per los patrons o escrivans, de paraula, o sia tocat revera a recullir per lo trompetar», disposició de 1436 (Capmany, *Mem.; Consolat*, ed. Moliné, p. 212); tant l'etimologia com el context permetrien que el mot tingués alhora el sentit de 'lloc on atraca la nau' i *donar estasa en terra* en el passatge dels *Ardits* (II, 509) de 1472 em sembla significar 'atracar' i resultar d'una altra solució de la terminació mig-sàvia (si bé no és prudent d'interpretar-ho com a *estassa*, segons fa *AlcM*); *estacionar*; *estacionament*; *estacional*; *estacionari*.

Estada [fi S. XIII]: 'acte de romandre o habitar en un lloc': «fo avinença entre Nós e él que li désem 16 milia morabatins, e que él compliria aquela *estada* tro al estiu», Jaume I (*Cròn.*, Ag., 225); 'estatge, indret on vivim' [1452; «tenint per *estada* los baxos del palau», P. Briz, *Coronel d'Anjou*, 18]; «temporada que estem en un lloc», «a Barcelona --- en sa primera *estada* havia recorregut casi bé tota la ciutat», NOller (*Croquis al n.*, 123).

Estadant [1068]: «que sia *estadant* de Barberà», any 1068, document de Ramon Berenguer I (Bastardas-Bass., columna 705; *DBal.*); «villani *stadantes* Cornilian», doc. ross. de 1206, i referint-se al mateix un doc. de 1200 diu «homo dominicus et *estanz* ville de Cornelian» (*InuLC*, s. v. *estant*): ço que ens revela la realitat del tipus formatiu d'*estadant*: no es tracta d'un derivat directe de *estar* (amb un rar sufix), sinó del fruit d'un encreuament del seu vell sinònim *estant* (part. actiu d'*estar*) amb l'abstracte *estada* (perquè l'*estadant* era precisament l'home que havia de fer *estada* en un lloc); «que no sie *stadant* de Puigcerdà», doc. de 1288 (*RLR* iv, 504); «sia home que sia de la terra de Cerdanya, sol que no sie *stadant* de Puigcerdà», en un altre doc. del mateix any (tots dos *InuLC*, s. v. *estar*); «per son poder qu'él ha, segons que's conten en la carta --- del rey d'Aragón de --- assegurar totes nostres gens e *estadants* de nostra terra», 1302 (*BABL* III, 303).

Altra acceptió: 'que resideix en ---': «pe<n>yores a lurs deutors, fora la vila *estadans*, fasedores», *Cart. de Vilafranca de Conflent*, a. 1324 (f° 10r); *estadans*, lleg. *estadans* 1329 (*BABL* iv, 435); *stadant*, *SdUrg.*, a. 1470 (*BABL* xi, 275). Avui té aproximadament el sentit de 'masover' en ross.: «en el Mas d'En Torranaps hi ha 3 o 4 *estadants*», Argelers (1959). Com que s'ha usat sobretot en plural, i en aquest nombre no es pronuncià gairebé mai la -t (cf. ja les grafies de 1324 i 1329), era fàcil que se n'extragués un singular analògic *estadà* mall. (*AlcM*, usat pel mateix Moll en la definició de «*casa de despesa*: edifici o part d'edifici, l'*estadà* del qual admet hostes», *AlcM* III, 2). *Estader* 'avar' men. (Moll, *AORBB* III, 68).

Estadal 'cerilla enrotllada en hèlix' perquè ocupi poc lloc [1036], doc. ross.: «donent *stadal* unum de cera» (*InuLC*; 1268, *AlcM*); essent tan prima i llarga feia poca llum: «Stephania venia ab un *stadal* encès per no portar molta lum, e venia al nostre lit e mi-

rava si dormíem», JoMartorell (*Riq.*, p. 521; Ag., cap. 147); val. «cerilla» (Sanelo, f° 75r), mall. (*BDLC* XII, 227); com a cast. fou en particular aragonès: «feziónos dezir nueve misas en la yglesia de Santa Maria, --- diónos a los sobrejurados, por veylar los *statales* en Sta. Maria, 1 s.; item diónos a los que feziaron los *statales*, 2 ss.», Alquézar a. 1445 (Nav. Tomás, *D. Ling.*, 144.12, 13; *estadal* inv. de 1403 i 1497), així com cast. *estadal* [segon quart S. XIII, Berceo]. port. id. [mj. S. XIII, *Cantigas*], oc. ant. *estadal*, fr. ant. *estavel*, val. Sembla haver designat primitivament una cerilla amb la qual cenyien una estàtua o (més tard) una creu (com explica Du C., s. v. *statuarium*), d'on la forma en espiral; com prova espt. el fr. ant. *estavel* ha de sortir, doncs, d'una base *STATUALE.² *Estadalat*.

Estadi, mesura antiga [1575: «*stadium* té 600 peus --- en Egipte --- *funiculus*, que era cordell que tenia 60 *estadis*», OPou, *ThPu.*, 77, 79], també es digué catalanitzant-ho *estat* (*VidesR*, gloss. a. v.) o *estada* (*AlcM*, § 2); 'lloc per a curses atlètiques (que havia de tenir un estadi de longitud)', i després 'espècie de colíseu per a jocs olímpics, etc.': pres del gr. *στάδιον* id., neutre de *στάδιος* 'estable, fix', derivat del gr. *ιστάσαι* 'collocar', germà del ll. STARE.

Estament [Llull]: «veem molts hòmens murir en *estament* en lo qual podem conèixer lur dampnació», *Blanq.* (*NCl* I, 183.4), «perseverats, vós e Aloma, en l'*estament* en què sots» (id., 59.2; en la part on s'han perdut els mss.); «les usures en Roma --- la major era permesa als cambiadors; les altres, permeses a certs *estaments*», OPou (*ThPu.*, 120.).

Estant, part. act. d'*estar* [Llull], de vegades substantivat; no estem segurs de si és genuí o calc de l'original francès la locució *dreçar-se en son estant* a què recorre la *Questa* de Reixac (on són rars els francesismes): «si-s dres<s>sà en son *estant* e vènc a son caval» (37.30); *estant* 'resident': «que puguen --- pe<n>yorar lurs deutors, fora la vila *estans*, a pagar a éls los deutes, feyta fadiga al veger de Vilafranca», 1324, *Cart. de Vfr. de Conflent* (f° 4r); és freqüent antigament la locució conjuntiva *estant que* 'mentre': «*estant* que el burguès axís meraveyllave, ell entès ---», Llull (*Merav.*, *NCl* iv, 65; II, 34.26; veg. bones cites en Klesper, *BDC* xviii, 384; i Moll, *Gram. Hist. Cat.*, 389); partint de la locució d'*allí estant*, etc., que és d'ús general cat. (S. XIX, *AlcM*) en alguns llocs s'arriba a usar d'*estant que* 'des que' per analogia de la constr. general d'*ençà que* («d'*estant* que hi ha la carretera ve molta gent», Saldes, 1964).

Estantís [1324] s'aplica originàriament a les aigües quietes (cf. infra en Eiximenis, i cast. *estadizo*), que tendeixen a corrompre's, i després es generalitzà: «negun no gos vendre ni fer vendre ortaliça, ab pes, que sia mullada ni terrosa ni braguosa, ni ab rails, ni mesclar ni encaramar la ortaliça mal-fresqua o *estantiça* ab la ortaliça fresqua per neguna manera», 1322, document de la mostassaferia de València, de l'any 1322 (diccionari Balari); «cant haja pa, encara no serà content, car --- tembrà que a sopar haja ço que volrà,